

Stelli, Aurelii i Albertowi

TEMIDA

Z CHARAKTEREM

TOMASZ WIDŁAK

TEMIDA

Z CHARAKTEREM

FILOZOFICZNOPRAWNY PRZEWODNIK
PO CNOTACH SĘDZIOWSKICH

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Gdańskiego

Wolters Kluwer

GDAŃSK – WARSZAWA 2025

Recenzent
Prof. dr hab. Przemysław Kaczmarek

Redaktor Wydawnictwa
Joanna Kamień

Projekt okładki i stron tytułowych
Kaja Mucha

Na okładce:
Kenyon Cox, szkic do muralu pt. *Instytut Sprawiedliwości w Minnesota State Capitol*, 1904,
olej na płótnie, 125,7 x 63,5 cm, Smithsonian American Art Museum (domena publiczna)

Skład i łamanie
Łukasz Cwizdała

Książka powstała w ramach projektu finansowanego
przez Narodowe Centrum Nauki (UMO-2018/31/B/HS5/03181).
Książka dofinansowana przez Prorektora Uniwersytetu Gdańskiego
ds. Badań Naukowych w ramach Programu Humanistyki Gdańskiej.

© Copyright by Uniwersytet Gdański, 2025
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-741-5 (WUG)
ISBN 978-83-8390-504-4 (WKP)

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl
Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
ul. Przyokopowa 33, 01-208 Warszawa
tel. +48 728 313 462
Księgarnia internetowa: www.profinfo.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	13
Super sędziowie	13
Cnota między heroizmem a archaizmem	16
Cele książki	18
Odpowiedź na krytykę cnót	21
Konstrukcja książki	26
Podziękowania	28
Rozdział 1. Charakter	31
1.1. Nieskazitelný charakter sędziego	31
1.2. Pojęcie charakteru: od pragmatyki języka do charakteru moralnego	41
1.3. Sytuacjonistyczne wyzwanie dla koncepcji charakteru moralnego	45
1.4. Odpowiedź na krytykę sytuacjonistyczną	48
1.5. Koncepcja cech charakteru	51
1.6. Rodzaje cech charakteru	54
1.7. Ile jest cnoty w charakterze?	56
1.8. Podsumowanie	58
Rozdział 2. Cnoty i wady	61
2.1. Intencje i skutki działań z cnoty	62
2.1.1. Celowościowa koncepcja cnoty	62
2.1.2. Intencjonalna koncepcja cnoty	64
2.1.3. Motywy i efekty cnotliwego działania	65
2.2. Cnoty, wartości i wartość cnoty	67
2.3. Czym cnota nie jest?	68
2.4. Cnota jako właściwość konstytuująca osobowość	72
2.5. Celowościowy charakter cnoty i szczęście jako cel cnotliwego życia	74

2.6. Behawioralna, kognitywna i afektywna natura cnoty	77
2.6.1. Mądrość praktyczna, czyli doświadczenie życiowe	79
2.6.2. Dojrzałość emocjonalna	80
2.7. Edukacja moralna i doskonalenie cnót	82
2.7.1. Etapowość edukacji moralnej	82
2.7.2. Doskonalenie cnót	84
2.7.3. Stopniowalny charakter cnót	86
2.7.4. Rola wzorców osobowych w edukacji moralnej	89
2.8. Wady charakteru	93
2.9. Arystotelesowska doktryna środka	96
2.10. Podsumowanie: komu służy cnota?	97
Rozdział 3. Cnota sędziowska	101
3.1. Rola zawodowa sędziego i dystans do niej	101
3.2. Perspektywa cnót sędziowskich wobec sporu o konflikt ról	106
3.2.1. Koncepcja fronetyczna wobec konfliktu ról	107
3.2.2. Koncepcja kontekstu aretycznego wobec konfliktu ról	111
3.3. Cele roli społecznej a cnota sędziowska	113
3.4. Cnota sędziowska jako relacyjna cnota rolowa	116
3.5. Cnota sędziowska a cnoty innych zawodów prawniczych	119
3.6. Modele cnoty sędziowskiej	122
3.6.1. Model cnoty sędziowskiej jako percepcji lub moralnej wrażliwości	123
3.6.1. Model cnoty sędziowskiej jako umiejętności	126
3.6.2. Model cnoty jako dyspozycji do odpowiedzi na wyzwania roli	131
3.7. Cnoty sędziowskie a dobre orzekanie	137
3.7.1. Słaba (<i>thin</i>) teoria cnoty sędziowskiej	138
3.7.2. Mocne (<i>thick</i>) teorie cnoty sędziowskiej: teorie instrumentalne	140
3.7.3. Mocne (<i>thick</i>) teorie cnoty sędziowskiej: teoria orzekania oparta na cnocie	142

3.8. Cnoty sędziowskie a rozumowanie prawnicze i podejmowanie decyzji	144
3.8.1. Partykularyzm a pryncypializm	145
3.8.2. Emocje w rozumowaniu prawniczym	147
3.8.3. Konflikt wartości	150
3.9. Podsumowanie: teoretyczne podstawy cnoty sędziowskiej	155
Rozdział 4. Poszczególne cnoty sędziowskie	159
4.1. Typologia cnót sędziowskich	160
4.1.1. Cnoty intelektualne i moralne	160
4.1.2. Cnoty osobiste, relacyjne i obywatelskie	162
4.1.3. Cnoty argumentacyjne, komunikacyjne, deliberacyjne i instytucjonalne	163
4.1.4. Cnoty sztuczne	165
4.2. Katalogi cnót	167
4.3. Jaki powinien być i co winien obejmować katalog cnót sędziowskich?	169
4.4. Jak stworzyć katalog cnót sędziów polskich i europejskich?	172
4.5. Katalog cnót sędziowskich	178
4.5.1. Wiedza i zrozumienie prawnicze	180
4.5.2. Sędziowska roztropność: deliberacja, rozeznanie, osąd oraz wgląd	187
4.5.3. Niezależność intelektualna i bezstronność	200
4.5.4. Pokora sędziowska	203
4.5.5. Wytrwałość i niezłomność	208
4.5.6. Sumienność	215
4.5.7. Uczciwość i prawdomówność	218
4.5.8. Lojalność (wobec prawa)	229
4.5.9. Łagodność i stanowczość	236
4.5.10. Życzliwość	240
4.6. Cnoty sędziów europejskich	246
4.7. Podsumowanie	252

Rozdział 5. Praca cnót sędziowskich – o sędziowskim charakterze w działaniu	255
5.1. Cnoty niezawisłości sędziowskiej	256
5.1.1. Instytucjonalny i osobisty wymiar niezawisłości sędziowskiej	258
5.1.2. Niezawisłość i bezstronność	260
5.1.3. Niezawisłość sędziowska – przywilej, obowiązek, prawo podmiotowe?	261
5.1.4. Niezawisłość sędziowska jako cecha konstytutywna dla roli sędziego	265
5.1.5. Niezawisłość sędziowska jako funkcja cnót	266
5.2. „Nieskazitelny charakter” a kryteria wyboru kandydatów na urzędy sędziowskie	268
5.2.1. Przewaga języka aretycznego w kształtowaniu kryteriów wyboru na urzędy sędziowskie	270
5.2.2. Aretyczny wzorzec osobowościowy sędziego i jego praktyczna weryfikacja	273
5.3. Podsumowanie	278
Zakończenie	281
Utopia 2055: Temida z charakterem	281
Dystopia 2055: Sędziowie bez tożsamości	284
Aneks	291
Akty normatywne	301
Orzecznictwo	304
Literatura	305

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty normatywne

- Judicial Ethics – European Network of Councils for the Judiciary, Judicial Ethics Report 2009–2010, <https://www.encj.eu/images/stories/pdf/ethics/judicialethicsdeontologiefinal.pdf> (dostęp: 1.06.2025)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz. U. z 2025 r. poz. 383)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568, ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2025 r. poz. 46, ze zm.)
- PrAdw – ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1564)
- p.u.s.a. – ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 1267)
- p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 334, ze zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z dnia 13 grudnia 2007 r. (wersja skonsolidowana, Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016, s. 47)
- TUE – Traktat o Unii Europejskiej podpisany 7 lutego 1992 r. w Maastricht (Dz. Urz. UE C 191 z 29.07.1992, s. 1–112)
- u.k.s.s.p. – ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 217, ze zm.)
- u.SN – ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 622)
- Zasady z Bangalore – The Bangalore Principles of Judicial Conduct, ECOSOC Resolution 2006/23: Strengthening Basic Principles of Judicial Conduct, United Nations Economic and Social Council (ECOSOC)

Inne

- EN – Arystoteles, *Etyka nikomachejska*, tłum. D. Gromska, Warszawa 2012
- ETPCz – Europejski Trybunał Praw Człowieka
- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- SD – Sąd Dyscyplinarny
- SN – Sąd Najwyższy

WSTĘP

Super sędziowie

W budynku Wydziału Prawa Uniwersytetu w Palermo (Dipartimento di Giurisprudenza dell'Università degli Studi di Palermo) znajduje się skromny postument z tablicą upamiętniającą jedenastu absolwentów uczelni. Pod nazwiskami znajdują się daty ich tragicznych śmierci z adnotacją *assassinati dalla mafia* (zamordowani przez mafie)¹. Wśród nich jest aż dziewięciu sędziów (*magistrati*), którzy na przestrzeni dwóch dekad, w latach 1971–1992, zapłacili najwyższą cenę za swoją bezkompromisową postawę w walce po stronie prawa przeciwko jednej z najniebezpieczniejszych organizacji przestępczych na świecie – sycylijskiej Cosa Nostra. Podzielili los setek funkcjonariuszy włoskiego wymiaru sprawiedliwości, którzy zginęli na tej wojnie. Listę bohaterów na postumencie zamykają nazwiska najbardziej znanych postaci: sędziego Giovanniego Falcone oraz jego żony, sędzi i wykładowczyni prawa Francesci Morvillo (oboje zamordowani 23 maja 1992 r.) i sędziego Paolo Borselliniego (zamordowany 19 lipca 1992 r.).

Falcone i Borsellino dorastali w tej samej dzielnicy Palermo i znali się jeszcze z dzieciństwa. Obaj podjęli studia prawnicze i pełnili funkcje śledcze, ściśle współpracując z sobą w bezkompromisowej walce z mafią. Wstępując na

¹ Pełna treść inskrypcji na postumencie: „Pietro Scaglione, Magistrato, 5 Maggio 1971; Emanuele Basile, Capitano dei Carabinieri, 4 Maggio 1980; Gaetano Costa, Magistrato, 6 Agosto 1980; Rocco Chinnici, Magistrato, 29 Luglio 1983; Giuseppe Montana, Funzionario di Polizia, 28 Luglio 1985; Antonino Cassarà, Funzionario di Polizia, 6 Agosto 1985; Antonino Saetta, Magistrato, 25 Settembre 1988; Rosario Livatino, Magistrato, 21 Settembre 1990; Giovanni Falcone, Magistrato, 23 Maggio 1992; Francesca Morvillo, Magistrato, 23 Maggio 1992; Paolo Borsellino, Magistrato, 19 Luglio 1992; Assassinati dalla Mafia.”

tę drogę, obaj byli świadomi, że podobnie jak inni przed nimi będą najprawdopodobniej musieli zapłacić za nią swoim życiem. Falcone wprowadził do pracy sycylijskiej prokuratury innowacyjne techniki śledcze zwane „metodą Falcone”. Jako pierwszy ścigał mafię, śledząc powiązania i przepływy finansowe oraz nawiązał współpracę z prokuratorami i śledczymi z innych państw. Naraziło go to na niezliczone trudności oraz opór skorumpowanych polityków, urzędników i funkcjonariuszy na różnych szczeblach władzy. Jego metody umożliwiły jednak w końcu podjęcie skutecznej walki z mafią, prowadząc do ujawnienia jej międzynarodowych interesów przestępczych oraz do słynnego „maksiprocesu” mafijnych bossów w latach 1986–1987, w toku którego Falcone występował w roli głównego oskarżyciela publicznego. Falcone okazał się jeszcze niebezpieczniejszy dla Cosa Nostry pod koniec życia, gdy został oddelegowany z Palermo do Rzymu. Zapobiegł wówczas odwróceniu wyroków z maksiprocesu w wyższych instancjach poprzez zainicjowanie zmian w prawie, a także wprowadził reformy organizacyjne w prokuraturze. Mafia już w latach 80. XX w. podejmowała nieudane próby zamachu na jego życie. W maju 1992 r., gdy Falcone i jego żona wracali z Rzymu utajnionym lotem, Cosa Nostra zorganizowała zasadzkę na autostradzie wiodącej z lotniska (dziś noszącego imię sędziów Falconego i Borsellina) na wysokości miejscowości Capaci. Aby zgładzić sędziego Falconego, przestępcy zaminowali ulicę ładunkiem wybuchowym o masie aż pięćset kilogramów. W potężnej eksplozji zginęli Falcone i Morvillo oraz trzech członków ich ochrony.

Przytłoczony śmiercią przyjaciela Borsellino wiedział, że wkrótce przyjdzie jego kolej zapłaty za wojnę, jaką razem z Falconem wypowiedzieli mafii. Pożegnał się ze współpracownikami i obywatelami, ale odmówił przerwania pracy i wyjazdu z Palermo. Zginął zaledwie kilka tygodni później wraz ze swoją ochroną w wybuchu bomby podłożonej w domu jego matki².

Śmierć Falconego i Borsellina wywołała bezprecedensową reakcję społeczną i zjednoczenie wokół walki z zorganizowaną przestępczością. Historia

² Szerzej na temat historii Giovanniego Falconego i Paolo Borsellina oraz zamachów na ich życia zob. I. Waszkiewicz, *Zamach na sędziego Giovanniego Falcone*, „Textus et Studia” 2017, nr 2(10), s. 121–139, doi: 10.15633/tes.03205; *idem*, *Człowiek, który rzucił wyzwanie włoskiej Cosa Nostrze. Działalność antymafijna sędziego Giovanniego Falcone*, „Textus et Studia” 2017, nr 1(9), s. 105–131, doi: 10.15633/tes.03105.

bohaterów jest wciąż bardzo żywa nie tylko w samym Palermo. W rocznicę śmierci Falconego, 23 maja, obchodzony jest Międzynarodowy Dzień Wymiaru Sprawiedliwości, a sycylijski sędzia jest upamiętniany na całym świecie jako symbol walki o sprawiedliwość. Wykonane na krótko przed śmiercią sędziów zdjęcie autorstwa Tony'ego Gentilego, na którym uśmiechnięci przyjaciele Falcone i Borsellino rozmawiają, stało się ikoną popkultury³. Wielu współczesnych włoskich prawników, pracowników wymiaru sprawiedliwości i sędziów wprost deklaruje, że do podjęcia służby zainspirowały ich biografie tych bohaterów⁴. Sycylijczycy lubią powtarzać parafrazę ulubionego cytatu sędziego Falconego ze sztuki *Juliusz Cezar* Williama Szekspira: „ci, którzy się nie lękają, umierają tylko raz, podczas gdy ci, którzy żyją w strachu – umierają codziennie”.

Falcone i Borsellino byli bohaterami. Nie ma wątpliwości, że do charakterystyki ich postawy, nacechowanej męstwem i sprawiedliwością, pasują określenia „charakter” i „cnota”. Ich przykład jest bardzo ważny i trudno przecenić jego znaczenie dla budowania etosu służby publicznej na rzecz prawa. Niniejsza książka nie będzie jednak poświęcona budzącym powszechny podziw, heroicznym czynom kobiet i mężczyzn w togach sędziowskich i prokuratorskich, choć oczywiście trudno o tym nie wspomnieć. Nie każdy sędzia musi i powinien zdobyć się na najwyższe poświęcenie – podobne do tego, jakim wykazali się nieulęknięci włoscy obrońcy prawa. Zapewne społeczeństwo nie oczekuje na co dzień od swoich sędziów aż tyle. Nie znaczy to jednak, że reprezentowana przez sędziów Temida może być bez „charakteru”, a słowo „cnota” nie jest właściwe w dyskursie dotyczącym roli sędziowskiej w demokratycznym państwie prawnym. Jest zgoła przeciwnie i właśnie refleksji na temat cnót sędziowskich i idei prawa, których symbolem jest Temida, będą poświęcone dalsze rozważania.

³ Zob. J. Dickie, *Falcone and Borsellino: the story of an iconic photo*, „Modern Italy” 2012, vol. 17, issue 2, s. 251–255, doi: 10.1080/13532944.2012.665285.

⁴ Informacje, że wielu dzisiejszych sycylijskich sędziów zdecydowało się na wybór tej trudnej roli zawodowej za przykładem Falconego i Borselino potwierdzili autorowi w rozmowie pracownicy Wydziału Prawa Uniwersytetu w Palermo, prowadzący badania na podstawie wywiadów z włoskimi sędziami.

Cnota między heroizmem a archaizmem

Problemem naszego języka normatywnego – zarówno prawniczego, jak i moralnego jest fakt, że zatraciliśmy właściwe, bogate i „gęste” (*thick*)⁵ normatywnie znaczenie terminu „cnota”. W innym miejscu zwracałem już uwagę, że jest to słowo, którego nie używamy swobodnie, ale raczej z dozą pewnego dyskomfortu⁶. Wynika to zapewne z tego, że często nie pojmujemy jego znaczenia właściwie, stosując nazbyt wąskie konotacje. Dla jednych wyraz „cnota” wydaje się archaizmem, innym zbyt mocno kojarzy się z obyczajowością; są też tacy, którzy przyklejają mu ideologiczne etykiety. Efektem tych procesów jest – z jednej strony – zawężanie znaczenia, a nawet trywializowanie terminu „cnota”, np. poprzez silne wiązanie go z wybranymi sferami tradycyjnie pojmowanej moralności. Rezultat takiego zniekształcenia semantycznego daje nam znajome poczucie nieadekwatności, niedopasowania tego pojęcia do naszych doświadczeń, a być może nawet tworzy wrażenie jego pewnej zaściankowości. Z drugiej zaś strony „cnota”, jeśli już potraktujemy ją poważnie, pojawia się najczęściej jako wypowiedzana przez wielkie „C” – czyli zwłaszcza w kontekście heroicznym. Zasługują na nią jedynie bohaterowie (zwłaszcza tragiczni) lub święci. Mówimy wówczas najczęściej albo o cnotach kardynalnych, albo teologicznych – w każdym razie tych wielkich, w powszechnej opinii niedostępnych zwykłym śmiertelnikom. Dlatego być może niejednen sędzia podziwiający dziś odwagę, mądrość i sprawiedliwość Giovanniego Falconego i Paolo Borsellina, byłby zbyt onieśmielony, używając terminu „cnota” dla opisanja zalet i umiejętności własnych lub swoich współpracowników. Niesłusznie jednak pomijamy cnotę i zapominamy o niej.

Prawa, obowiązki, normy, reguły, zasady – to właśnie te kategorie składają się na język normatywny, w tym przede wszystkim prawny, konstruujący świat sędziego, a w konsekwencji także zwykłego obywatela. Przyzwyczailiśmy się do myślenia o prawie i jego działaniu jako konwencjonalnych ramach określających minima i maksima dopuszczalnych zachowań i szerzej – organizacji społeczeństwa. Lon L. Fuller określał tę cechę normatywną prawa mianem

⁵ Zob. rozdz. 3.7 książki.

⁶ T. Wiślak, *Tytułem wstępu: jursprudence cnot* [w:] *Cnoty sędziowskie. Refleksje prawnicze*, red. T. Wiślak, Gdańsk 2023, s. 9.

„moralności obowiązku”⁷. Stawia ona w centrum prawa normy, które są oparte albo na uzasadnieniach deontycznych (np. prawa podmiotowe, w tym fundamentalne), albo konsekwencjalistycznych (np. takie, których obowiązywanie jest uzasadnione instrumentalnie). Taka wizja prawa konstruuje niemal deterministyczny ład społeczny i dobrze koresponduje z tendencją do jego pozytywistycznej regulacji, formalizacji i „bezosobowego” stosowania. Stwarza względne poczucie pewności prawa i bezpieczeństwa prawnego oraz zależnej od niego praktyki społecznej. Zarazem jednak normatywny świat obowiązku nie pozostawia wiele miejsca na uwzględnienie roli czynnika ludzkiego w działaniu prawa – zarówno w jego tworzeniu i obowiązywaniu, jak i stosowaniu, wykładni czy przestrzeganiu. Nie jest w stanie uchwycić moralności aspiracji w życiu społecznym – dążenia do coraz lepszego działania, wychodzenia ponad obowiązki prawny, właściwego i odpowiedniego zachowania się⁸. W tym obrazie umyka ten aspekt normatywny prawa, który jest realnie związany z postawą osoby, która to prawo tworzy, stosuje, interpretuje albo go przestrzega.

Sposób społecznego oddziaływania prawa, w tym jego stosowania, może polegać także na właściwościach moralnych i intelektualnych osoby, która rzeczywiście dokonuje związanych z tym czynności – stosuje prawo. Szczególną grupą w tym zakresie są sędziowie. Cnota jest kategorią normatywną, której często brakuje w tym opisie. Podczas gdy deontyczne normy wiążą sędziego co do wypełnienia pewnych obowiązków wobec prawa i jego stosowania, cnota zwraca uwagę na to, czy – będąc „twarzą prawa” – jest on dobrym sędzią, a jego działania są rozsądne.

W niniejszej książce będę przekonywał, że między dwiema wskazanymi wyżej skrajnościami – próbami zepchnięcia pojęcia cnoty na margines a przypisywaniem mu jedynie znaczeń wyjątkowych, heroicznych – znajduje się obszerna przestrzeń semantyczna i praktyczno-etyczna, w której cnota i związany z nią język stają się użytecznym narzędziem adekwatnego opisu i wyjaśniania nie tylko zagadnień wąsko pojętej etyki zawodowej, ale także innych aspektów wykonywania roli sędziowskiej. Ujmując rzecz inaczej, cnota i związane z nią kategorie normatywne ani nie są trywialne, ani też nie ograniczają się

⁷ L.L. Fuller, *Moralność prawa*, tłum. S. Amsterdamski, Warszawa 1978, s. 35–40.

⁸ Zob. *ibidem*, s. 39–40.

jedynie do opisu heroicznych czynów, lecz otwierają drogę do udzielenia odpowiedzi na pytanie, kim jest dobry sędzia. Ponieważ każdemu demokratycznemu społeczeństwu w państwie prawnym powinno zależeć na posiadaniu dobrych sędziów i dobrej władzy sądowniczej, zgłębienie koncepcji cnoty sędziowskiej wydaje się warte wysiłku badawczego.

Zanim przybliżę cele, jakie przyświecały mi przy pisaniu książki, chcę podkreślić to, co wybrzmiewa już w samym tytule – jest ona poświęcona cnotom sędziów, a nie innych prawników, przedstawicieli pozostałych zawodów prawniczych. Mimo że wiele prowadzonych na jej kartach rozważań na temat znaczenia współczesnej teorii cnót dla jurysprudencji może znajdować bezpośrednie zastosowanie także do cnót charakteru adwokatów, radców prawnych, prokuratorów czy notariuszy i mam nadzieję, że zawarte tu argumenty będą inspiracją dla rozważań o etosie prawników w ogóle, to moją uwagę będę kierował przede wszystkim ku Temidzie identyfikowanej z judykatywą. Jest to uzasadnione szczególną rolą sędziów, którzy zajmują decyzyjne i najbardziej odpowiedzialne miejsce w systemie prawnym zarówno pod względem instytucjonalnym – dzieląc władzę państwową – jak i epistemicznym, a w konsekwencji także etycznym. Jak będę przekonywał, cnoty sędziowskie nie ograniczają się do tego ostatniego elementu, który przecież w przypadku sędziów oznacza najwyższe wymagania i odpowiedzialność pośród wszystkich prawniczych profesji. Cnoty nie są jedynie kwestią etyki sędziowskiej, alternatywą dla deontycznych reguł wykonywania zawodu sędziowskiego. Charakter sędziego determinuje bowiem słuszność władczych decyzji stosowania prawa, kształtując tym samym stan praworządności oraz ochrony praw jednostek. Powoduje to, że relacja sędziego z obywatelami i wszystkimi innymi interesariuszami, którzy przychodzą po ochronę prawa i decyzję do sądu, jest niepowtarzalna, a wypełnianie tej roli determinuje rodzaj i kształt cnót potrzebnych sędziemu.

Cele książki

Zarysowane w tej książce zadanie, polegające na próbie sformułowania prawniczej koncepcji cnoty sędziowskiej nie jest oczywiście podróżą w nieznane pośród teoretycznej i metodologicznej próżni. W toku takiego przedsięwzięcia w sukurs przychodzą bogate zasoby teorii cnoty, czyli refleksji o znaczeniu oraz